

ПОЛТАВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ ЕКОНОМІКИ І ТОРГІВЛІ
 Навчально-науковий інститут денної освіти
 Навчально-науковий інститут заочно-дистанційного навчання
 Кафедра правознавства

СИЛАБУС
 навчальної дисципліни
«Аграрне право»
 на 2026-2027 навчальний рік

Курс та семестр вивчення	3 курс, 5 семестр
Освітньо-професійна програма	Право
Спеціальність	081 Право
Галузь знань	08 Право
Ступінь вищої освіти	бакалавр

ПІБ НПП, який веде дану дисципліну,
 науковий ступінь і вчене звання,
 посада

Селіхов Дмитро Анатолійович
доктор юридичних наук, професор,
доцент кафедри правознавства

Контактний телефон	(0532) 50-91-71
Електронна адреса	law.puet@gmail.com
Розклад навчальних занять	http://schedule.puet.edu.ua/
Консультації	очна http://www.pravo.puet.edu.ua/stud.php он-лайн: електронною поштою, пн-пт з 10.00-17.00
Сторінка дистанційного курсу	http://puet.edu.ua/

Опис навчальної дисципліни

Мета вивчення навчальної дисципліни	Формування у здобувачів теоретичних знань загальних засад правового регулювання аграрних відносин, які виникають у процесі здійснення сільськогосподарської діяльності та виробництва, а також виробництва, розподілу, обміну і споживання сільськогосподарської продукції; з'ясування поняття аграрного права як галузі права, науки та навчальної дисципліни, засвоєння основних положень правового регулювання сільськогосподарської діяльності; з'ясування правового статусу суб'єктів аграрних правовідносин, сутності та принципів державного регулювання сільського господарства, порядку укладання сільськогосподарських договорів, правових основ зовнішньоекономічної діяльності сільськогосподарських підприємств; набуття здобувачами досвіду роботи з нормативно-правовими актами; формування правової культури здійснення сільськогосподарської діяльності.
Тривалість	3 кредитів ЄКТС/90 годин (денна ф.н.: лекції 18 год., семінарські заняття 14 год., самостійна робота 58 год.; заочна ф.н.: лекції 10 год., семінарські заняття 6 год., самостійна робота 74 год.)
Форми та методи навчання	Лекції та семінарські заняття в аудиторії, самостійна робота поза розкладом. Методи навчання – викладення наукового і навчального мультимедійного матеріалу з основних розділів, тем навчальної дисципліни на лекційних заняттях в аудиторії; закріплення, систематизація та узагальнення теоретичних знань, що були отримані здобувачами під час лекційних занять, позааудиторного опрацювання рекомендованих джерел

	інформації та представлення результатів самостійної роботи в письмовій формі (навчальне (практичне) завдання, реферат (есе) за заданою проблематикою), на семінарських/практичних заняттях та передсемінарських, передекзаменаційних індивідуальних консультаціях; під час проведення інтелектуальних ігор, диспутів, дебатів.
Система поточного та підсумкового контролю	Поточний контроль: відвідування занять; захист домашнього завдання; обговорення матеріалу занять; виконання навчальних завдань; доповіді з рефератами та їх обговорення; тестування; поточна модульна робота Підсумковий контроль: залік (ПМК).
Базові знання	Наявність широких знань з теорії держави і права, судових та правоохоронних органів України, адміністративного права, екологічного права, кримінального права, цивільного права.
Мова викладання	Українська

Перелік компетентностей, які забезпечує дана навчальна дисципліна, програмні результати навчання

№ з/п	Компетентності, якими повинен оволодіти студент	Програмні результати навчання
<i>Загальні компетентності</i>		
1.	здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу (ЗК 1)	визначати переконливість аргументів у процесі оцінки заздалегідь невідомих умов та обставин (РН 1)
2.	здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях (ЗК 2).	давати короткий правовий висновок щодо окремих фактичних обставин з достатньою обґрунтованістю (РН 5).
3.	прагнення до збереження навколишнього середовища (ЗК 15).	готувати проекти необхідних актів застосування права відповідно до правового висновку зробленого у різних правових ситуаціях (РН 21).
<i>Спеціальні (фахові, предметні) компетентності</i>		
4.	здатність використовувати різноманітні інформаційні джерела для повного та всебічного встановлення певних обставин (СК 10).	проводити збір і інтегрований аналіз матеріалів з різних джерел (РН 3).
5.	здатність аналізувати правові проблеми та обґрунтовувати правові позиції (СК 12).	знати та розуміти особливості реалізації та застосування норм матеріального і процесуального права (РН 13).
6.	здатність до критичного та системного аналізу правових явищ (СК 13).	оцінювати недоліки і переваги певних правових аргументів, аналізуючи відому проблему (РН 6).
7.	здатність до консультування з правових питань, зокрема, можливих способів захисту прав та інтересів клієнтів, відповідно до вимог професійної етики, належного дотримання норм щодо нерозголошення персональних даних та конфіденційної інформації (СК 14).	надавати консультації щодо можливих способів захисту прав та інтересів клієнтів у різних правових ситуаціях (РН 22).

Тематичний план навчальної дисципліни

Назва теми	Види робіт	Завдання самостійної роботи у розрізі тем
Модуль I. Загальні положення аграрного права		
Тема 1. Аграрне право як галузь права України	Відвідування лекції; підготовка питань для самостійного опрацювання	1. Здійснити порівняльний аналіз дефініцій аграрного права як галузі права. 2. Розмежувати поняття «галузь аграрного права», «наука аграрного права», «навчальна дисципліна «Аграрне право». 3. Скласти схему «Система аграрного права». 4. Систематизувати інформацію щодо основних проблем аграрної сфери та правових шляхів їх вирішення.
Тема 2. Джерела аграрного права	Відвідування лекції; обговорення теоретичного питання на семінарському занятті; виконання навчальних завдань	Правління сільськогосподарського виробничого кооперативу «Урожай» на своєму засіданні розглянуло питання про затвердження Статуту кооперативу. < ... обставини справи... >. <i>Чи повинен бути зареєстрований цей документ? Яка юридична сила актів колегіальних органів СГВК? За яких умов акти органів управління СГВК можуть визнаватися джерелами аграрного права?</i>
Тема 3. Аграрні правовідносини	Відвідування лекції; підготовка питань для самостійного опрацювання	Іщенко Р. П., Іванов І. П., Петров К. Н., Сидоров К. Л. та Сулима І. П. вирішили створити акціонерне товариство, яке б займалось вирощуванням пшениці. Для цього вони зібрались на установчі збори. < ... обставини справи... >. <i>Які види аграрних правовідносин вбачаються в описаній ситуації? Проаналізуйте склад відповідних аграрних правовідносин.</i>
Тема 4. Правовий статус фермерських господарств як суб'єктів аграрних правовідносин	Відвідування лекції; обговорення теоретичного питання на семінарському занятті; виконання навчальних завдань	Сидоров К. Н. та Воронець П. К., вививши вимоги законодавчих актів щодо створення фермерського господарства, подали державному реєстратору пакет документів для створення юридичної особи. Зокрема, < ... обставини справи... >. <i>На знання якого питання курсу розраховане завдання? Чи зареєструють підприємство Сидорова К.Н. та Воронця П.К.? В яких нормативних актах містяться вимоги до документів, які подаються на реєстрацію суб'єкта господарювання?</i>
Тема 5. Правовий статус сільськогосподарських кооперативів як суб'єктів аграрних правовідносин	Обговорення теоретичного питання на семінарському занятті; виконання навчальних завдань	Громадянин Іщенко Р. П., досягнувши 16-річного віку, вирішив відкрити свою справу. Для первинного накопичення капіталу та налагодження зв'язків < ... обставини справи... >. <i>На знання якого питання розраховане завдання? Якими нормативними актами регулюється питання діяльності кооперативів в Україні? Назвіть необхідні правові підстави для прийняття в члени кооперативу. Чому не може Іщенко Р. П. бути членом кооперативу «Соняшник»?</i>
Тема 6. Правовий статус аграрних підприємств корпоративного типу як суб'єктів аграрних	Підготовка питань для самостійного опрацювання	Голова житлово-будівельного кооперативу за рахунок коштів кооперативу вирішив придбати земельну ділянку площею 0,05 га для < ... обставини справи... >.

Назва теми	Види робіт	Завдання самостійної роботи у розрізі тем
правовідносин		<i>Вирішіть справу.</i>
Тема 7. Правовий статус особистих селянських господарств як суб'єктів аграрних правовідносин	Відвідування лекції; підготовка питань для самостійного опрацювання	Сулима І. П. вирішив стати фермером. Для цього він визначився з видом діяльності < ... обставини справи... >. <i>На яке питання розраховане завдання? Якими нормативними актами необхідно керуватися для його вирішення? Що не врахував Сулима І.П., готуючи пакет документів для подання їх державному реєстратору?</i>
Тема 8. Державне регулювання сільського господарства в Україні	Відвідування лекції; підготовка питань для самостійного опрацювання	Публічне акціонерне товариство «Колос» вирішило виступити засновником сільськогосподарського виробничого кооперативу. < ... обставини справи... >. <i>Які документи необхідно було подати для реєстрації кооперативу? Якими нормативними актами слід користуватися для вирішення цих питань?</i>
Тема 9. Міжнародно-правове регулювання діяльності суб'єктів аграрних відносин	Відвідування лекції; підготовка питань для самостійного опрацювання	1. Порівняйте аграрне законодавство України та Франції. 2. Класифікуйте джерела аграрного права ЄС. 3. Сформулюйте дефініцію аграрного права зарубіжних країн. Порівняйте аграрне законодавство України та ФРН.
Тема 10. Правові вимоги Світової організації торгівлі (СОТ) до сільськогосподарської діяльності в Україні	Відвідування лекції; підготовка питань для самостійного опрацювання	Фермер Олійник А. звернувся до сільськогосподарської дорадчої служби за консультацією. Тривалий час він займався < ... обставини справи... >. <i>Розтлумачте вимоги до якості та безпечності продукції, що містяться в Угоді СОТ про технічні бар'єри в торгівлі.</i>
Модуль II. Правове регулювання діяльності суб'єктів аграрних правовідносин		
Тема 11. Правовий режим майна сільськогосподарських товаровиробників	Обговорення теоретичного питання на семінарському занятті; виконання навчальних завдань	Правління сільськогосподарського виробничого кооперативу «Терен» прийняло рішення про внесення змін до Статуту про порядок формування та використання фондів. Ухваливши рішення < ... обставини справи... >. <i>Який порядок розробки, прийняття та реєстрації Статуту кооперативу? Як здійснюється внесення змін та доповнень до нього? Який порядок формування і правовий режим неподільного та пайового фондів кооперативу?</i>
Тема 12. Правове регулювання використання природних ресурсів у сільському господарстві	Обговорення теоретичного питання на семінарському занятті; виконання навчальних завдань	1. Систематизуйте джерела права, якими врегульовано використання природних ресурсів у сільському господарстві. 2. Складіть таблицю «Загальне та спеціальне природокористування».
Тема 13. Правове регулювання сільськогосподарського землевикористання	Відвідування лекції; підготовка питань для самостійного опрацювання	Громадянин України переобладнав приватний будинок, який розташований на приватній земельній ділянці в межах земель рекреаційного призначення, у будинок відпочинку сімейного типу. < ... обставини справи... >. <i>Прокоментуйте правову позицію нотаріуса.</i>
Тема 14. Правове регулювання трудових	Відвідування лекції; підготовка питань для самостійного опрацювання	При розвантаженні насінневої пшениці та здачі її комірнику Сороці у водія

Назва теми	Види робіт	Завдання самостійної роботи у розрізі тем
відносин у сільському господарстві		Чоботаренка, який < ... обставини справи... >. <i>На підставі якої правової норми повинна настати матеріальна відповідальність водія Чоботаренка?</i>
Тема 15. Правове регулювання договірних відносин сільськогосподарських товаровиробників	Обговорення теоретичного питання на семінарському занятті; виконання навчальних завдань	Фермерське господарство «Степ» домовилось з громадянином Остапенком А., що буде орендувати у нього земельну ділянку, на якій вирощуватиме соняшник. <i>Складіть проект договору оренди земельної ділянки, захищаючи інтереси фермерського господарства. Складіть проект договору оренди земельної ділянки в інтересах Остапенко А. Оформіть протокол розбіжностей до договору, запропонованого фермерським господарством.</i>
Тема 16. Організаційно-правові форми юридичного обслуговування суб'єктів аграрного підприємництва	Відвідування лекції; підготовка питань для самостійного опрацювання	1. Розробити положення про юридичну службу сільськогосподарського підприємства. 2. Скласти проект договору контрактації сільськогосподарської продукції. 3. Скласти відзив на позовну заяву щодо несплати поставленої пшениці. 4. Оформити претензію щодо неналежної якості купленого молока. Скласти відповідь на претензію щодо неналежної якості проданого молока.
Тема 17. Правове регулювання соціального розвитку українського села	Обговорення теоретичного питання на семінарському занятті; виконання навчальних завдань	1. Проаналізувати чинні нормативно-правові акти (а також законопроекти) щодо соціального розвитку села на період з 2019 року. 2. Проаналізувати нормативно-правові акти щодо соціального розвитку села на період до 2016 року і порівняти їх з чинними
Тема 18. Правове регулювання господарської діяльності у сільському господарстві	Підготовка питань для самостійного опрацювання	У статуті виробничий сільськогосподарський кооператив «Довіра» основним напрямком своєї діяльності визначив виробництво зернових культур, цукрового буряку, соняшнику та інших культур, а також їх реалізацію. < ... обставини справи... >. <i>Чи законне рішення загальних зборів? Якщо ні, то як повинен був вирішити це питання кооператив?</i>
Тема 19. Правове регулювання рослинництва та селекції рослин	Відвідування лекції; підготовка питань для самостійного опрацювання	Проаналізуйте чинні нормативно-правові акти у сфері рослинництва. Складіть їх перелік.
Тема 20. Правове регулювання тваринництва та племінної справи	Підготовка питань для самостійного опрацювання	Проаналізуйте чинні нормативно-правові акти у сфері тваринництва. Складіть їх перелік.

Інформаційні джерела

1. Конституція України : прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 року. Відомості Верховної Ради України. 1996. № 30
2. (23. 07. 96). Ст. 141.
3. Водний кодекс України від 6 червня 1995 р. № 213/95-ВР. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/213/95-%D0%B2%D1%80>.
4. Господарський кодекс України від 16 січня 2003 р. № 436-IV. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15>.
5. Господарський процесуальний кодекс України від 6 листопада 1991 р. № 1798-XII. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1798-12>.

6. Земельний кодекс України від 25 жовтня 2001 р. № 2768-III. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2768-14>.
7. Кодекс адміністративного судочинства України від 6 липня 2005 р.
8. № 2747-IV. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2747-15>.
9. Кодекс законів про працю України від 10 грудня 1971 р. № 322- VIII. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/322-08>.
10. Кодекс України з процедур банкрутства від 18 жовтня 2018 р.
11. № 2597-VIII. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2597-19#n1753>.
12. Кодекс України про адміністративні правопорушення від 7 грудня 1984 р. № 8073-X. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10>.
13. Кодекс України про надра від 27 липня 1994 р. № 132/94-ВР. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/132/94-%D0%B2%D1%80>.
14. Кримінальний кодекс України від 5 квітня 2001 р. № 2341-III. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14>.
15. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13 квітня 2012 р.
16. № 4651-VI. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17>.
17. Лісовий кодекс України від 21 січня 1994 р. № 3852-XII. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3852-12>.
18. Податковий кодекс України від 2 грудня 2010 р. № 2755-VI. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>.
19. Про господарські товариства : Закон України від 19 вересня 1991 р.
20. № 1576-XII. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1576-12>.
21. Про Державний земельний кадастр : Закон України від 7 липня 2011 р. № 3613-VI. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3613-17>
22. Про державну підтримку сільського господарства України : Закон України від 24 червня 2004 р. № 1877-IV. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1877-15>.
23. Про звернення громадян : Закон України від 2 жовтня 1996 р.
24. № 393/96-ВР. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/393/96-%D0%B2%D1%80>.
25. Про землеустрій : Закон України від 22 травня 2003 р.
26. № 858-IV. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/858-15>.
27. Про іпотеку : Закон України від 5 червня 2003 р. № 898-IV. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/898-15>.
- a. Про колективне сільськогосподарське підприємство : Закон України від 14 лютого 1992 р. № 2114-XII. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2114-12>.
29. Про комітети Верховної Ради України : Закон України від 4 квітня 1995 р. № 116/95-ВР. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/116/95-%E2%F0>.
30. Про кооперацію : Закон України від 10 липня 2003 р.
31. № 1087-IV. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1087-15>.
32. Про кредитні спілки : Закон України від 14 липня 2023 р. № 3254-IX. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3254-20#Text>
33. Про ліцензування видів господарської діяльності : Закон України від 2 березня 2015 р. № 222-VIII. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/222-19>.
34. Про мисливське господарство та полювання : Закон України від 22 лютого 2000 р. № 1478-III. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1478-14>.
35. Про місцеве самоврядування в Україні : Закон України від 21 травня 1997 р. № 280/97-ВР. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-%D0%B2%D1%80>.
36. Про місцеві державні адміністрації : Закон України від 9 квітня 1999 р. № 586-XIV. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/586-14>.
37. Про оптові ринки сільськогосподарської продукції: Закон від 25 червня 2009 р. № 1561-VI. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1561-17>.
38. Про оренду землі : Закон України від 6 жовтня 1998 р.
39. № 161-XIV. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/161-14>.
40. Про особисте селянське господарство : Закон України від 15 травня 2003 р. № 742-IV. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/742-15>.
41. Про охорону земель : Закон України від 19 червня 2003 р. № 962-IV. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/962-15>.
42. Про охорону праці : Закон України від 14 жовтня 1992 р. № 2694-XII. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2694-12>.
43. Про ратифікацію Протоколу про вступ України до Світової організації торгівлі : Закон України від 10 квітня 2008 р. № 250-VI. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/250-17#Text>.
44. Про рослинний світ : Закон України від 9 квітня 1999 р.
45. № 591-XIV. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/591-14>.
46. Про сільськогосподарську кооперацію : Закон України від 21 липня 2020 р. № 819-IX. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/819-20>.
47. Про судоустрій і статус суддів : Закон України від 2 червня 2016 р.

51. № 1402-VIII. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1402-19>.
52. Про тваринний світ : Закон України від 13 грудня 2001 р. № 2894-
53. III. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2894-14>.
54. Про фермерське господарство : Закон України від 19 червня 2003 р.
55. № 973-IV. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/973-15>.
56. Про Загальне положення про міністерство, інший центральний орган державної виконавчої влади України : Указ Президента України від 12 березня 1996 р. № 179/96. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/179/96>.
57. Про Концепцію сталого розвитку населених пунктів : Постанова Верховної Ради України від 24 грудня 1999 р. № 1359-XIV. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1359-14>.
58. Про внесення змін до Порядку використання коштів, передбачених у державному бюджеті для надання фінансової підтримки розвитку фермерських господарств : постанова Кабінету Міністрів України від 3 червня 2020 р. № 447. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/447-2020-%D0%BF>.
59. Про Державну службу України з питань геодезії, картографії та кадастру : постанова Кабінету Міністрів України; Положення від 14 січня 2015 р. № 15. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/15-2015-%D0%BF>.
60. Про затвердження Положення про Державне агентство водних ресурсів України : постанова Кабінету Міністрів України; Положення від 20 серпня 2014 р. № 393. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/393-2014-%D0%BF>.
61. %D0%BF.
62. Про затвердження Положення про Державне агентство лісових ресурсів України : постанова Кабінету Міністрів України; Положення від 8 жовтня 2014 р. № 521. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/521-2014-%D0%BF>.
63. %D0%BF.
64. Про затвердження Положення про Державне агентство України з розвитку меліорації, рибного господарства та продовольчих програм : постанова Кабінету Міністрів України; Положення від 30 вересня 2015 р. № 895. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/895-2015-%D0%BF>.
65. Про затвердження Порядку використання коштів, передбачених у державному бюджеті для надання фінансової підтримки розвитку фермерських господарств : постанова Кабінету Міністрів України від 7 лютого 2018 р. № 106. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/106-2018-%D0%BF#Text>.
66. Аграрне право : підруч. для студ. вищ. навч. закл. / В. П. Жушман, В. М. Корнієнко, Г. С. Корнієнко та ін. ; за ред. В. П. Жушмана та А. М. Статівки. Харків : Право, 2010. 296 с.
67. Аграрне право : підручник / В. М. Корнієнко, Г. С. Корнієнко, І. М. Кульчій та ін. ; за ред. А. М. Статівки. Вид. 2-ге, змін. Харків : Право, 2021. 416 с. URL: https://fpk.in.ua/images/biblioteka/4bac_pravo/Stativka-2021.pdf
68. Аграрне право : підручник / за ред. А. М. Статівки. Харків : Право, 2019. 416 с.
69. Аграрне право : підручник. Львів: Навчально-науковий інститут права, психології та інноваційної освіти Національного університету «Львівська політехніка», 2021. 481с. URL: <https://dspace.lvduvs.edu.ua/bitstream/1234567890/4418/1/%d0%bc%d0%b0%d0%ba%d0%b5%d1%82%20d0%90%d0%9f%20d0%bf%d1%96%d0%b4%d1%80%d1%83%d1%87%d0%bd%d0%b8%d0%ba.pdf>
70. Аграрне право : посіб. для підготовки до іспиту / В. М. Корнієнко, Г. С. Корнієнко, І. М. Кульчій та ін.; за заг. ред. А. М. Статівки. 4-ге вид., перероб. та допов. Харків : Право, 2020. 202 с.
71. Аграрне право України : навч. посіб. / К. З. Гаєцька-Колотило, Н. В. Ільців. Київ : Істина, 2008. 184 с.
72. Аграрне право України : навч. посіб. / М-во освіти і науки України, Нац. ун-т «Одес. юрид. акад.» ; за ред. : Т. Є. Харитонової, І. І. Каракаша. Одеса: Юрид. літ., 2017. 434 с.
73. Аграрне право України : підруч. для студ. вищ. навч. закл. / Н. О. Багай, Л. О. Бондар, В. К. Гуревський; за ред. : О. О. Погрібного. Київ : Істина, 2006. 446 с.
74. Аграрне право України : підруч. для студентів вищ. юридичних сільськогосподарських навч. закладів / В. З. Янчук, В. І. Андрейцев, С. Ф. Василюк та інші; за ред. В. З. Янчука. 2-е вид., перероб. та допов. Київ : Юрінком Інтер, 2000. 718 с.
75. Аграрне право України : підручник / В. М. Єрмоленко, О. В. Гафурова, М. В. Гребенюк / за заг. ред. В. М. Єрмоленка. Київ : Юрінком Інтер, 2010. 680 с.
76. Актуальні питання аграрного права України: теорія і практика : монографія / [А. М. Статівка та ін.]; за ред. д-ра юрид. наук, проф. А. М. Статівки; Нац. юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого. Харків : ФІНН, 2010. 234 с.
77. Бочарова Н. В. Основи права Світової організації торгівлі : навч. посіб. / Н. В. Бочарова. Донецьк : Вид-во ДУЕП ім. Альфреда Нобеля, 2010. 256 с.
78. Велика юридична енциклопедія / уклад. : М. Р. Гнатюк. Донецьк : Глорія Трейд, 2011. 416 с.
79. Возняк Р. П. Земельно-правовий процес : підручник для студентів вищих навчальних закладів / Р. П. Возняк, М. Г. Ступень, Г. Д. Гуцуляк. Львів : 2008. 327 с.
80. Гетьман А. П. Земельне право України : підручник / А. П. Гетьман. Харків : Вид-во «Право», 2012. 72 с.
81. Григор'єва Х. А. Особисті селянські господарства в контексті продовольчої безпеки: аналіз законодавчих тенденцій. Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер.: Юриспруденція. 2023. № 66. С. 97-105. URL: https://www.vestnik-pravo.mgu.od.ua/archive/juspradenc66/66_2023.pdf#page=99
82. Діброва А. Д. Державне регулювання сільськогосподарського виробництва: теорія, методологія, практика : монографія. Київ : Формат, 2008. 488 с.
83. Екологічне право : навч. посіб. / С. С. Бичкова, І. А. Боровська, О. С. Бурлака та ін. Київ : Правова єдність: Алерта, 2016. 290 с.
84. Екологічне право : підручник / [А. П. Гетьман та ін.]; за ред. д-ра юрид. наук, проф., акад. Нац. акад. прав.

наук України А. П. Гетьмана ; Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. Харків : Право, 2021. 552 с.

85. Екологічне право України : навч. посіб. / [Н. С. Гавриш та ін.] ; за ред. проф. І. І. Каракаша, д-ра юрид. наук Т. Є. Харитоновой, канд. юрид. наук А. І. Черемнової ; Нац. ун-т «Одес. юрид. акад.». Одеса : Гельветика, 2018. 383 с.

86. Екологічне право України : навч. посіб. / Андріанова Ж. І. [та ін.] ; [за заг. ред. І. С. Тімуш]. Дніпропетровськ : Середняк Т. К., 2016. 319 с.

87. Екологічне право України. Загальна частина : підручник / М. В. Краснова, Ю. А. Краснова. Київ : ВПЦ "Київський університет", 2021. 190 с.

88. Екологічне право України. Особлива частина : навч. посіб. : рекомендовано МОН України / О. М. Шуміло, І. В. Бригадир, В. А. Зуев та ін. Харків : ХНУВС, 2017. 383 с.

89. Жушман В. П. Аграрне право та законодавство України (в питаннях і відповідях) : навч.-практ. посіб. Харків : Одісей, 2007. 736 с.

90. Заєць О. І. Вдосконалення правового статусу особистого селянського господарства в Україні в умовах воєнного стану та євроінтеграції. *Аналітично-порівняльне правознавство*. 2024. № 6. С. 440-444. URL: <http://journal-app.uzhnu.edu.ua/article/view/317162/307689>

91. Земельне право України : загальна частина : навч. посіб. / А. І. Ріпенко, О. М. Пащенко. Одеса : Видавництво ТОВ «Удача», 2013. 80 с.

92. Земельне право України : навч. посіб. / Н. П. Барабаш, М. Я. Ващишин, В. І. Федорович. Львів: Львів. нац. ун-т ім. Івана Франка, 2013. 174 с.

93. Земельне право України. Для підготовки до іспитів : навч. посіб. / І. В. Татарчук. Київ : ЦУЛ, 2013. 238 с.

94. Земельне право: Академічний курс / За ред. В. І. Демчика. Київ, 2001. 334 с.

95. Земельний кодекс України. Науково-практичний коментар / А. М. Мірошніченко. Київ : ЦУЛ, 2013. 512 с.

96. Землі сільськогосподарського призначення: права громадян України : наук.-навч. посіб. / наук. кер. та відп. ред. Н. І. Титова. Львів : ПАІС, 2005. 368 с.

97. Кириленко І. Г. Трансформація соціально-економічних перетворень у сільському господарстві України: проблеми, перспективи. Київ : ННЦ "Інститут аграрної економіки", 2005. 452 с.

98. Коваленко, Т. О. Особливості правового регулювання внутрішніх аграрних організаційно-управлінських відносин у агрохолдингах. *Часопис Київського університету права*. 2023. № 2. С. 152-156. URL: <https://chasprava.com.ua/index.php/journal/article/view/878/817>

99. Крупка Ю. М. Аграрне право України : навч. посіб. / за наук. ред. Н. Р. Малишевої. Київ : Університет «Україна», 2006. 160 с.

100. Курс адміністративного права України: підручник / В. К. Колпаков, О. В. Кузьменко, І. Д. Пастух, В. Д. Сущенко та ін. / за ред. В. В. Коваленка. Київ : Юрінком Інтер, 2012. 808 с.

101. Макарова Н. С. Економіка природокористування: навч. посібник / Н. С. Макарова, Л. Д. Гармідер, Л. В. Михальчук. Київ : ЦУЛ, 2007. 322 с.

102. Методологічні засади розвитку екологічного, земельного, аграрного та господарського права / Ю. С. Шемшученко [та ін.] ; заг. ред. Ю. С. Шемшученко. Харків : Право, 2008. 479 с.

103. Мовчанюк А.В., Дяченко М.І., Аграрний сектор України в умовах війни. *Ефективна економіка*. 2023. №2. URL: <https://lib.udau.edu.ua:8443/server/api/core/bitstreams/6b1fe430-1a1e-42bf-9000-9af402663def/content>

104. Мурадова А. Право Європейського Союзу. Київ, 2011. 704 с.

105. Нешик, О.С. Правовий режим майна фермерського господарства. *Правничий часопис Донецького національного університету імені Василя Стуса*. 2024. С. 139-150. URL: <https://jprhdnu.donnu.edu.ua/article/view/16168>

106. Оліщук П. О., Нестеренко А. О. Договірні правовідносини сільськогосподарських кооперативів у сфері господарювання. *Наукові записки Львівського університету бізнесу та права. Серія економічна. Серія юридична*. 2024. Випуск 40. С. 141-146. URL: <https://nzlubp.org.ua/index.php/journal/article/view/1074/958>

107. Панкевич О., Гаврильців М. Концепція захисту екологічних прав у практиці Страсбурзького суду: деякі загальнотеоретичні та філософсько-правові аспекти. *Право України*. 2023. № 6. С. 51-68. URL: <https://surl.li/jncxqz>

108. Пащенко О. М. Земельні відносини у сільськогосподарських кооперативах: трансформація правового регулювання. *Південноукраїнський правничий часопис. Проблеми цивільного та господарського права*. 2023. № 4. С. 57-60. URL: <http://www.sulj.oduvs.od.ua/archive/2023/4/11.pdf>

109. Пічкур О. В. Правова охорона селекційних досягнень у рослинництві : монографія. Київ : «ПП Авокадо», 2006. 804 с.

110. Полухович Л. І. Правове забезпечення виробництва сільськогосподарської продукції, її переробки та реалізації в Україні у контексті вимог СОТ. Київ : Видавець О.М. Ешке, 2014. 208 с.

111. Порадник керівників сільськогосподарського підприємства : навч. і наук.-практ. посіб. / за ред.: А. П. Гетьман, В. З. Янчук. Київ : Юрінком Інтер, 2005. 624 с.

112. Правові основи майнових і земельних відносин : навч. посіб. / кол. авторів; За заг. ред. В. М. Єрмоленка. Київ : Магістр—XXI сторіччя. 2006. 384 с.

113. Придатченко М. Ю. Правове регулювання діяльності сільськогосподарських кооперативів. *Молодь – аграрній науці і виробництву. Актуальні питання законодавства : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. здобувачів вищої освіти (БНАУ, 24 квітня 2024 р.)*. Біла Церква. 2024. С. 40-41. URL: https://rep.btsau.edu.ua/bitstream/BNAU/11676/1/Pravove_rehuliyuv.pdf

114. Прясова Н. Дотримання екологічних прав: позиція громадя. *Збереження планети — глобальні виклики, загрози, можливості на засадах результативного партнерства : тези доповідей тематичного круглого столу з*

питань екологічної безпеки до Всесвітнього Дня Землі — *Earth Day*. Миколаїв : МНАУ, 2023. С. 30-33. URL: <https://surl.li/dfzqyp>

115. Самсонова Я. О. Правові засади виробництва й реалізації виноградної продукції в Україні : монографія. Харків, 2012. 176 с.
116. Семчик В. І. Земельне право України : підручник для студ. юрид. спец. вищ. навч. закл. / В. І. Семчик, П. Ф. Кулинич, М. В. Шульга. Київ : Вид. Дім «Ін Юре», 2008. 600 с.
117. Сокол М. В. Безоплатна приватизація земельних ділянок членами фермерського господарства. *Волинський національний університет імені Лесі Українки*. 2024. С. 84-86. URL: <https://evnuir.vnu.edu.ua/bitstream/123456789/26625/1/Tezy%203.pdf>
118. Солоп, А. Аграрний сектор України: сучасні виклики та можливості. *Таврійський науковий вісник. Серія: Економіка*. 2024. № 20. С. 147-158. URL: <http://tnv-econom.ksauniv.ks.ua/index.php/journal/article/view/524/491>
119. Татарчук І. В. Аграрне право України. Для підготовки до іспитів. Київ : ЦУЛ, 2013. 244 с.
120. Тимошенко М. Функціонування сільських домогосподарств у контексті забезпечення сталого розвитку сільських територій. *Організаційно-економічні та соціальні складові розвитку підприємництва: матеріали III Всеукраїнської науково-практичної конференції, 22 травня 2024 р.* Львів: ЛНУП, 2024. С. 112-114. URL: <https://surl.li/gspuln>
121. Халізів Д. В. Розвиток аграрного сектору економіки в умовах воєнного стану. *Науковий вісник Ужгородського університету. Черія: Право*. 2023. Т. 1. Вип. 79. С. 286-290. URL <http://visnyk-pravo.uzhnu.edu.ua/article/view/288620/282277>
122. Цивільне право України : Підручник / О. В. Старцев, Є. О. Харитонов, О. І. Харитонova. Вид. 3-тє, перероблене і доповнене. Київ : Істина, 2013. 808 с.
123. Цивільне право України. Загальна частина : підруч. / за ред. О. В. Дзери. Вид. 3-тє, допов. та переробл. Київ : Юрінком Інтер, 2010. 976 с.
124. Цивільне право України. Особлива частина : підруч. / за ред. О. В. Дзери. Вид. 3-тє, допов. та переробл. Київ : Юрінком Інтер, 2010. 1176 с.
125. Шуміло О. М. Земельне право України (у схемах) : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. Київ : Хай-Тек Прес, 2012. 287 с.

Програмне забезпечення навчальної дисципліни

1. Загальне програмне забезпечення:

Пакет програмних продуктів Microsoft Office, до якого входить програмне забезпечення для роботи з різними типами документів: текстами, електронними таблицями, презентаціями, базами даних тощо. Мережеві сервіси Google.

Основними й найбільш використовуваними складовими пакету Microsoft Office є:

1. Microsoft Word.
2. Microsoft Excel.
3. Microsoft Power Point.

2. Спеціалізоване програмне забезпечення комп'ютерної підтримки освітнього процесу:

1. Аграрне право : завдання для аудиторного тестування для здобувачів денної та заочної форм навчання спеціальності 081 «Право» / Я. Л. Волошина. URL: <http://10.0.0.176/>.

2. Аграрне право : дистанційний курс з дисципліни для здобувачів денної та заочної форм навчання спеціальності 081 «Право» / Я. Л. Волошина. URL: <http://www2.el.puet.edu.ua/st/course/view.php?id=1623>.

Електронні ресурси

1. Prometheus (освітня платформа України). Курс «Екопрактики для сільського господарства та громад». URL: <https://prometheus.org.ua/prometheus-free/agriculture-and-community-eco-practices/>

Політика вивчення навчальної дисципліни та оцінювання

• Політика оцінювання здобувачів вищої освіти.

Положення про організацію освітнього процесу <https://puet.edu.ua/wp-content/uploads/2023/06/polozhennya-pro-organizacziyu-osvitnogo-proczesu.pdf>

Положення про порядок та критерії оцінювання знань, вмінь та навичок здобувачів вищої освіти https://puet.edu.ua/wp-content/uploads/2023/07/polozh_por_kryt_ocinyuvannya.pdf

Порядок ліквідації здобувачами вищої освіти академічної заборгованості <https://puet.edu.ua/wp-content/uploads/2023/07/poryadok-likvidacziyi-zdobuvachamy-vyshhoi-osvity-akademichnoi-zaborgovanosti.pdf>.

Положення про повторне навчання https://puet.edu.ua/wp-content/uploads/2023/07/polozh_pro-povt-navch.pdf

• Політика щодо відвідування. Відвідування занять є обов'язковим компонентом. За об'єктивних причин (наприклад, хвороба, працевлаштування, стажування) навчання може відбуватись в онлайн формі (Moodle) за погодженням із провідним викладачем.

• Політика щодо академічної доброчесності.

Кодекс честі студента https://puet.edu.ua/wp-content/uploads/2023/07/kodeks_chesti_studenta.pdf.

Положення про академічну доброчесність https://puet.edu.ua/wp-content/uploads/2023/07/polozh_akadem_dobrochesnist.pdf

Кодекс академічної доброчесності професорсько-викладацького складу, здобувачів освіти та співробітників спеціальності 081 Право. URL: <http://puet.edu.ua/wp-content/uploads/2023/12/kodeks-akademichnoyi-dobrochesnosti-profesorskogo-vykladaczskogo-skladu-zdobuvachiv-osvity-ta-spivrobotnykiv-speczialnosti-081-pravo.pdf>.

- **Політика визнання результатів навчання визначена такими документами:**

Положення про порядок перезарахування результатів навчання, здобутих в іноземних та вітчизняних закладах освіти https://puet.edu.ua/wp-content/uploads/2023/07/polozh_por_perezarah_rez_zvo.pdf.

Положення про академічну мобільність здобувачів вищої освіти https://puet.edu.ua/wp-content/uploads/2023/07/polozha_pro_akademichnu_mobilnist.pdf

Положення про порядок визнання результатів навчання здобутих шляхом неформальної та/або інформальної освіти <https://puet.edu.ua/wp-content/uploads/2023/07/polozhennya-pro-poryadok-vyznannya-rezultativ-navchannya-zdobutyh-shlyahom-neformalnoyi-ta-abo-informalnoyi-osvity.pdf>; *інфографіка* (розділ Освіта/Організація освітнього процесу/Неформальна освіта) <https://puet.edu.ua/neformalna-osvita/>.

Визнання результатів проходження онлайн курсів на освітніх онлайн-платформах Prometheus (див. п. 1 підрозділу «Електронні ресурси» розділу 7 Програмне забезпечення навчальної дисципліни).

- **Політика вирішення конфліктних ситуацій:**

Положення про правила вирішення конфліктних ситуацій <https://puet.edu.ua/wp-content/uploads/2023/07/polozhennya-pro-pravya-vyrishennya-konfliktnyh-sytuacij-u-puet.pdf>

Положення про апеляцію результатів підсумкового контролю у формі екзамену https://puet.edu.ua/wp-content/uploads/2023/07/polozh_pro-apel_pidscontr.pdf

Уповноважена особа з питань запобігання та виявлення корупції <https://puet.edu.ua/zapobigannya-ta-protidiya-korupciyi/>.

- **Політика підтримки учасників освітнього процесу:**

Психологічна служба: <http://puet.edu.ua/psychologichna-pidtrymka-v-puet/>.

Студентський омбудсмен (Уповноважений з прав студентів) ПУЕТ <http://puet.edu.ua/other-divisions/studentskyj-ombudsmen-upovnovazhenyj-z-prav-studentiv-puet/>

- **Безпека освітнього середовища:** Інформація про безпечність освітнього середовища ПУЕТ наведена у вкладці «Безпека життєдіяльності» <http://puet.edu.ua/pro-puet/bezpeka-zhyttyediyalnosti/>

Оцінювання

Підсумкова оцінка за вивчення навчальної дисципліни розраховується через поточне оцінювання

Види робіт	Максимальна кількість балів
Модуль 1 (теми 1-10): відвідування лекції (0 балів); обговорення теоретичного питання на семінарському занятті (6 балів); підготовка питань для самостійного опрацювання (1 бал); виконання навчальних завдань (2 бали); поточна модульна робота (15 балів)	46
Модуль 2 (теми 11-20): відвідування лекції (0 балів); обговорення теоретичного питання на семінарському занятті (6 балів); підготовка питань для самостійного опрацювання (1 бал); виконання навчальних завдань (2 бали); поточна модульна робота (16 балів)	54
Разом	100

Система нарахування додаткових балів за видами робіт з вивчення навчальної дисципліни «Аграрне право»

Форма роботи	Вид роботи	Бали
1. Навчальна	1. Участь у предметних олімпіадах: університетських, міжвузівських, всеукраїнських, міжнародних	10-30
	2. Участь у конкурсах на кращого знавця дисципліни: університетських, міжвузівських, всеукраїнських, міжнародних	10-30
	3. Проходження визначеного онлайн курсу чи іншого елементу неформальної освіти	10-30

	4. Створення і демонстрація презентації для супроводу доповіді з питань для обговорення на семінарському занятті.	0-5
2. Науково-дослідна	1. Написання і захист наукового реферату з визначеної проблеми	0-5
	2. Участь в наукових гуртках («Ін-Юре»)	5-20
	3. Участь в наукових студентських клубах («Феміда»)	5-20
	4. Участь в конкурсах студентських робіт: університетських, міжвузівських, всеукраїнських, міжнародних	5-15
	5. Участь в наукових студентських конференціях: університетських, міжвузівських, всеукраїнських, міжнародних	5-15
	6. Підготовка публікації в наукових виданнях.	20
Разом		*

* Максимальна кількість додаткових балів для студента – 30.

Додаткові бали додаються до загальної підсумкової оцінки за вивчення навчальної дисципліни, але загальна підсумкова оцінка не може перевищувати 100 балів.

Шкала оцінювання здобувачів вищої освіти за результатами вивчення навчальної дисципліни

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка за шкалою ЄКТС	Оцінка за національною шкалою
90-100	A	Відмінно
82-89	B	Дуже добре
74-81	C	Добре
64-73	D	Задовільно
60-63	E	Задовільно достатньо
35-59	FX	Незадовільно з можливістю повторного складання
0-34	F	Незадовільно з обов'язковим повторним вивченням навчальної дисципліни